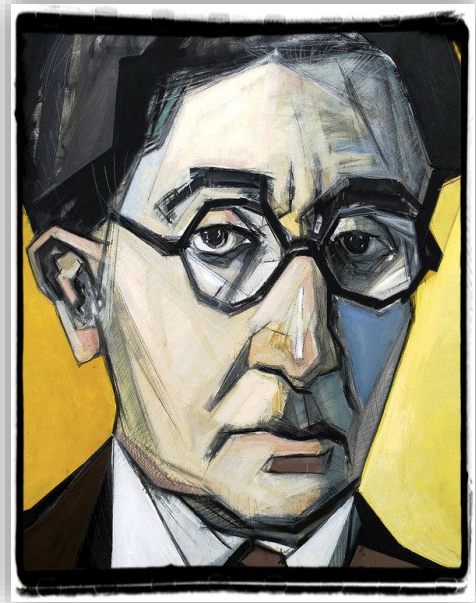

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Π. ΚΑΒΑΦΗΣ

Ἀλεξανδρινοὶ Βασιλεῖς

Μένδεια
ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

Το ποίημα

Μαζεύθηκαν οι Αλεξανδρινοί
να δουν της Κλεοπάτρας τα παιδιά,
τον Καισαρίωνα, και τα μικρά του αδέρφια,
Αλέξανδρο και Πτολεμαίο, που πρώτη
φορά τα βγάζαν έξω στο Γυμνάσιο,
εκεί να τα κηρύξουν βασιλείς,
μες στη λαμπρή παράταξι των στρατιωτών.

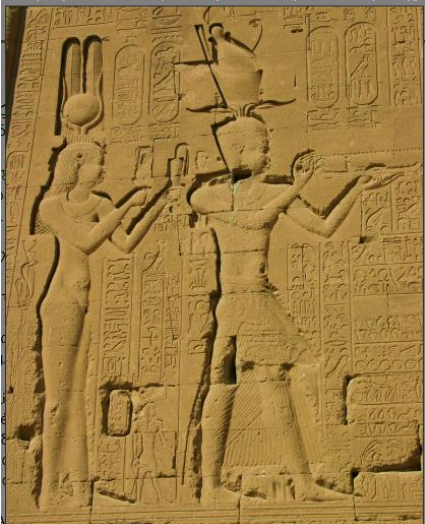
Ο Αλέξανδρος— τον είπαν βασιλέα
της Αρμενίας, της Μηδίας, και των Πάρθων.
Ο Πτολεμαίος— τον είπαν βασιλέα
της Κιλικίας, της Συρίας, και της Φοινίκης.
Ο Καισαρίων στέκονταν πιο εμπροστά,
ντυμένος σε μετάξι τριανταφυλλί,
στο στήθος του ανθοδέσμη από υακίνθους,
η ζώνη του διπλή σειρά σαπφείρων κι αμεθύστων,
δεμένα τα ποδήματά του μ' άσπρες
κορδέλλες κεντημένες με ροδόχροα μαργαριτάρια.

Αυτόν τον είπαν πιότερο από τους μικρούς,
αυτόν τον είπαν Βασιλέα των Βασιλέων.

Οι Αλεξανδρινοί ένοιωθαν βέβαια
που ήσαν λόγια αυτά και θεατρικά.

Αλλά η μέρα ήτανε ζεστή και ποιητική,
ο ουρανός ένα γαλάζιο ανοιχτό,
το Αλεξανδρινό Γυμνάσιον ένα
θριαμβικό κατόρθωμα της τέχνης,
των αυλικών η πολυτέλεια έκτακτη,
ο Καισαρίων όλο χάρις κι εμορφιά
(της Κλεοπάτρας υιός, αίμα των Λαγιδών).
Κ' οι Αλεξανδρινοί έτρεχαν πια στην εορτή,
κ' ενθουσιάζονταν, κ' επευφημούσαν
ελληνικά, κ' αιγυπτιακά, και ποιοι εβραίικα,
γοπτευμένοι με τ' ωραίο θέαμα—
μ' όλο που βέβαια ήξευραν τι άξιζαν αυτά,
τι κούφια λόγια ήσανε αυτές η βασιλείες.

Ανάγλυφο που αναπαριστά την Κλεοπάτρα και τον γιο της

Εισαγωγικά – Ιστορικό υπόβαθρο – Σχόλια

Το ποίημα αναφέρεται σε ιστορικό γεγονός του 34 π.Χ., «την περιώνυμη τελετή των «δωρεών» που σκηνοθέτησαν ο Αντώνιος και η Κλεοπάτρα, στο αποκορύφωμα της ισχύος τους, για να μοιράσουν ονομαστικά στην ίδια την Κλεοπάτρα και στα παιδιά της όλες τις χώρες που κάποτε εξουσίαζε ο Μέγας Αλέξανδρος [...]»

Γ.Π. Σαββίδης

Ιστορική πηγή: Πλούταρχος, *Βίος Αντωνίου*, 54.

Κ. Π. Καβάφης, «Αλεξανδρινοί βασιλείς»

ΟΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΟΙΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ ΙΚΑΡΟΥ (ΕΠ. Γ.Π. ΣΑΒΒΙΔΗ), 1991

Γράφηκε τον Μάιο 1912.

(1) Ιούλιος 1912, περ. *Νέα Ζωή*

Διαιρείται σε τέσσερα άνισα μέρη (στ. 1-7, 8-19, 20-21, 22-34). Οι στ. 8 & 10 και 18 & 19 μερικώς επαναλαμβάνονται.

Ιστοριογενές ποίημα. Αναφέρεται σε ιστορικό συμβάν του 34 π.Χ., ήτοι την δημόσια τελετή των «δωρεών», που την σκηνοθέτησαν ο Αντώνιος και η Κλεοπάτρα, για να μοιράσουν, «με τα λόγια», στην ίδια την Κλεοπάτρα και στα τέσσερα ανήλικα παιδιά της, όλες τις χώρες που κάποτε εξουσίαζε ο Μέγας Αλέξανδρος. Πολλές από αυτές τις χώρες δεν είχαν ανακτηθεί ακόμα (π.χ. η Παρθία) ή κυβερνιόνταν από υποτελείς είτε υπασπιστές του Αντωνίου. Το μεγαλύτερο από τα παιδιά, ο «συμβασιλεύς» Πτολεμαίος ΙΕ' Καίσαρ ή Καισαρίων (= Καισαρόπουλο, επειδή η Κλεοπάτρα ισχυριζόταν ότι τον είχε συλλάβει από τον Ιούλιο Καίσαρα), ήταν τότε μόλις 14 ετών, και το μικρότερο 2 ετών.

Τέσσερα χρόνια αργότερα, ο Αντώνιος και η Κλεοπάτρα θα αυτοκτονήσουν, ο Καισαρίων (βλ. ΚΑΙΣΑΡΙΩΝ) θα εκτελεστεί, και τα μικρά του αδέρφια θα συρθούν αιχμάλωτα στη Ρώμη.

«Δεν περιγράφω ολόκληρη την τελετή [...] Περιγράφω αυτό που κατ' εμέ κυρίως έσπευδαν να δουν οι Αλεξανδρινοί. Την ανακήρυξιν εις βασιλείς των τριών υιών, των αρρένων κληρονόμων του οίκου των Λαγιδών. Αυτό κατ' εμέ, τους ενδιέφερε, τους είλκυε, και (μ' όλο που ήξευραν που οι τόσοι τίτλοι ήσαν λόγια μόνον) τους συγκινούσε» (Καβάφης, *Μικρά Καβαφικά*)

Πλούταρχος, *Βίος Αντωνίου*, 54.6-8

ἐμπλήσας γὰρ ὄχλου τὸ γυμνάσιον καὶ θέμενος ἐπὶ βήματος ἀργυροῦ δύο θρόνους χρυσοῦς, τὸν μὲν ἑαυτῷ, τὸν δὲ Κλεοπάτρῃ, καὶ τοῖς παισὶν ἐτέρους ταπεινότερους, πρῶτον μὲν ἀπέφηνε Κλεοπάτρῃν βασίλισσαν Αἰγύπτου καὶ Κύπρου καὶ Λιβύης καὶ κοίλης Συρίας, συμβασιλεύοντος αὐτῇ Καισαρίωνος, ὃς ἐκ Καίσαρος ἐδόκει τοῦ προτέρου γεγονέναι Κλεοπάτρῃν ἔγκυον καταλιπόντος· δεύτερον δὲ τοὺς ἐξ αὐτοῦ καὶ Κλεοπάτρας υἱοὺς βασιλεῖς βασιλέων ἀναγορεύσας Αλεξάνδρῳ μὲν Ἀρμενίαν ἀπένειμε καὶ Μηδίαν καὶ τὰ Πάρθων, ὅταν ὑπαγάγηται, Πτολεμαίῳ δὲ Φοινίκην καὶ Συρίαν καὶ Κιλικίαν· ἅμα δὲ καὶ προήγαγε τῶν παίδων Αλεξάνδρον μὲν ἐσθῆτι Μηδικῇ τιάραν καὶ κίταριν ὀρθὴν ἐχούσῃ, Πτολεμαῖον δὲ κρηπίτι καὶ χλανίδι καὶ καυσία διαδηματοφόρῳ κεκοσμημένον.

[πηγή: K. Ziegler, *Plutarchi vitae parallelae*, τόμ. 3.1, Teubner, Λειψία 1971 (2η έκδ.)]

Γ.Π. Σαββίδης, «Διαβάζοντας τρία 'σχολικά' ποιήματα του Κ.Π. Καβάφη («Φωνές», «Απολείπειν ο θεός Αντώνιον», «Αλεξανδρινοί βασιλείς»), *Φιλολογος* 11-12 (Οκτ. 1977) 173-196 [απόσπασμα: 188-189]

Πρόκειται δηλαδή για την περιώνυμη τελετή των «δωρεών» που σκηνοθέτησαν ο Αντώνιος και η Κλεοπάτρα, στο αποκορύφωμα της ισχύος τους, για να μοιράσουν ονομαστικά στην ίδια την Κλεοπάτρα και στα παιδιά της όλες τις χώρες που κάποτε εξουσίαζε ο Μεγαλέξανδρος, από τον Ελλήσποντο ως τον Ινδό, και ουσιαστικά για να ιδρύσουν μια Ελληνο-Ρωμαϊκή Ανατολική Αυτοκρατορία – πράγμα που επέφερε την μοιραία τους αναμέτρηση με τον Οκτάβιο ή Οκταβιανό (τον μετέπειτα αυτοκράτορα Αύγουστο), του οποίου η αδερφή άλλωστε ήταν από το 40 ως το 32 π.Χ. νόμιμη σύζυγος του Αντωνίου. Είναι αξιοσημείωτο ότι πολλές από τις χώρες αυτές ή δεν είχαν κατακτηθεί ακόμα από τον Αντώνιο (π.χ. η Παρθία – πρβλ. το ειρωνικό «όταν ύπαγάγηται» του Πλούταρχου) ή κυβερνιόταν από υποτελείς βασιλιάδες είτε από υπασπιστές του Αντωνίου. Επίσης αξιοσημείωτη είναι η ηλικία των παιδιών: ο Πτολεμαίος ΙΕ' Καίσαρ ή «Καισαρίων» (δηλ. «Καισαρόπουλο», επειδή η Κλεοπάτρα ισχυριζόταν πως τον είχε συλλάβει από τον Ιούλιο Καίσαρα) ήταν τότε μόλις 14 ετών· οι «πιο μικροί», που είχαν φυσικό πατέρα τον Αντώνιο, ήταν ο Αλέξανδρος – Ηλίας (δίδυμος με την Κλεοπάτρα–Σελήνη, που στην ίδια τελετή την «είπαν» βασίλισσα της Κυρηναϊκής) 7 ετών, και ο Πτολεμαίος–Φιλάδελφος 2 ετών!

Τα ιστορικά στοιχεία που παρέθεσα στην προηγούμενη παράγραφο, θεωρώντας τα απαραίτητα για την ολοκλήρωση της ειρωνικής πολιτικής προοπτικής του ποιήματος, ο Καβάφης τα παραλείπει είτε ως γνωστά είτε ως περιττά – όπως επίσης παραλείπει κάθε νύξη για την τύχη που περιμένει τους πρωταγωνιστές της τελετής: τέσσερα χρόνια αργότερα, ο Αντώνιος και η Κλεοπάτρα θα αυτοκτονήσουν, ο Καισαρίων θα εκτελεστεί, και «τα μικρά του αδέρφια» θα συρθούν αιχμάλωτα στη Ρώμη για να στολίσουν τη θριαμβευτική πομπή του Οκταβιανού και θα παραδοθούν κατόπι στην στοργή της πρώην συζύγου του Αντωνίου, Οκταβίας· από τα τρία αυτά νόθα βασιλόπουλα, μόνον η Κλεοπάτρα–Σελήνη θα επιζήσει ως την ηλικία των 30 ετών, και μάλιστα ως υποτελής βασίλισσα της Μαυριτανίας (ίσως γι' αυτό ο Καβάφης δεν την αναφέρει διόλου και περιορίζεται στα αγόρια που αναφέρει ο Πλούταρχος).

Η περίοδος αυτή της ιστορίας, **η Ύστερη Αρχαιότητα φαίνεται να γοντεύει ιδιαίτερα τον Καβάφη**. Τα Αλεξανδρινά ή Ελληνιστικά χρόνια χαρακτηρίζονται από την **έκπτωση όλων αυτών των χαρακτηριστικών που θεωρούνταν υπεύθυνα για το μεγαλείο της κλασικής Ελλάδας**. Η ελληνική πόλη κράτος μετά τις κατακτήσεις του Μ. Αλεξάνδρου έχει παραχωρήσει τη θέση της στα μεγάλα δεσποτικά κράτη της ανατολής και σε μια **μεγάλη Ρωμαϊκή αυτοκρατορία που έμελλε να κυβερνήσει όλον τον μεσογειακό κόσμο**. Πρόκειται για έναν κόσμο που υποχωρεί για να δώσει τη θέση του σε έναν νέο. **Η εποχή είναι φανερά μεταβατική**. Ο χριστιανικός κόσμος που θα ακολουθήσει είναι ριζικά διαφορετικός και από πολιτική και από κοινωνική άποψη. Η κοινωνία του Δήμου παραχωρεί τη θέση της στη συγκεντρωτική διακυβέρνηση. **Το θέμα της παρακμής και της έκπτωσης φαίνεται να ελκύει ιδιαίτερα τον Καβάφη, όπως φαίνεται από τη συχνή ενασχόλησή του με ιστορικές στιγμές που αναδεικνύουν αυτό ακριβώς το σημείο** («Περιμένοντας τους βαρβάρους», «Απολείπειν ο Θεός Αντώνιον», «Ηγεμών εκ δυτικής Λιβύης»). Επιπλέον **η Αλεξάνδρεια και η ιστορία της ασκούν τεράστια γοντεία στον Καβάφη**, καθώς είναι ο τόπος που γεννήθηκε και εκεί πέρασε το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του.

Το είδος του ποιήματος

Το ποίημα γράφτηκε και δημοσιεύθηκε το 1912 κατά την περίοδο του ποιητικού ρεαλισμού και εντάσσεται στα **ιστοριογενή ποιήματα** του Καβάφη.

«Τα ιστοριογενή ποιήματα είναι άμεσα συνδεδεμένα με το ιστορικό υλικό από το οποίο γεννήθηκαν [...], πρόκειται κατά βάση για ποιητικές βιώσεις συγκεκριμένων ιστορικών επεισοδίων από τα οποία όμως είναι κατά έναν τρόπο δεσμευμένα».

(Μ. Πιερής: 1994 (1983), 406 – Γ.Π. Σαββίδης: 2016 (1991), τ. Α', 138-139 – Στ. Κουτσογιάννη: 2011, 85)

Το ποίημα αντλεί το θέμα του από την Ύστερη Αρχαιότητα και μάλιστα τα Ελληνιστικά και Ρωμαϊκά χρόνια και είναι γραμμένο με αφορμή ένα απόσπασμα του Πλουτάρχου στον «Βίο του Αντωνίου». Ωστόσο, θα μπορούσε να ισχυριστεί κάποιος ότι διαπνέεται και από μια **φιλοσοφική διάθεση** καθώς καλεί τον αναγνώστη να **στοχαστεί πάνω στην ανθρωπινή μταιιοδοξία**.

Επίσης θα μπορούσε να διακρίνει κανείς ένα είδος **πολιτικού στοχασμού**, καθώς ο ποιητής αντιμετωπίζει το θέμα της **πολιτικής αλλοτρίωσης των μαζών που αστόχαστα χειροκροτούν και συναινούν, χωρίς να προβληματίζονται σοβαρά για το νόημα των πολιτικών επιλογών της εξουσίας**.

Τίτλος

Η **Αλεξάνδρεια** της Αιγύπτου ιδρύθηκε το 331 π.Χ. από τον Μέγα Αλέξανδρο και στα χρόνια που ακολούθησαν κατά την Ελληνιστική εποχή υπήρξε **ισχυρό οικονομικό και πνευματικό πολυπολιτισμικό κέντρο**. Σε αυτήν κατοικούσαν Έλληνες, Αιγύπτιοι, Εβραίοι και άλλοι λαοί σε μικρότερη κλίμακα. Ανάμεσα σε άλλα πνευματικά κτήρια, διέθετε **Μουσείο**, μέρος του οποίου ήταν και η πασίγνωστη **Βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας**.

[...] Το **34 π.Χ.** ο Αντώνιος εξεστράτευσε και πάλι, αυτή τη φορά όχι κατά της Παρθίας, αλλά κατά της **Αρμενίας**. Είχε την καλή τύχη να επιστρέψει νικητής με πολλά λάφυρα και τον βασιλιά της Αρμενίας αιχμάλωτο. Καμία θριαμβική πομπή δεν είχε ως τότε διεξαχθεί πουθενά αλλού, παρά στην Ιερά Οδό, στην πόλη της Ρώμης, όπως όριζε η ιερή παράδοση. Προς μεγάλη οργή των Ρωμαίων, ο Αντώνιος πραγματοποίησε το θρίαμβό του σε κεντρικό δρόμο της Αλεξάνδρειας, μπροστά στον χρυσό θρόνο της Κλεοπάτρας, τιμώντας την σαν θεά.

Λίγες μέρες μετά μια ακόμη προκλητικότερη τελετή έλαβε χώρα στο Γυμνάσιο. Σε μια ασημένια πλατφόρμα, ο Αντώνιος και η Κλεοπάτρα κάθισαν σε δύο χρυσούς θρόνους, με τη Βασίλισσα του Νείλου αυτή τη φορά ντυμένη αιγυπτιακά, ως προσωποποίηση της **Ισιδος**. Τα βασιλικά τέκνα κάθονταν σε θρόνους λίγο χαμηλότερα. Πρώτα ο Πτολεμαίος ΙΕ΄ Καισαρίων Κάισαρ, συμβασιλέας της μητέρας του, κατόπιν τα παιδιά του Αντωνίου: ο **Αλέξανδρος Ήλιος** με ένδυμα Μήδου βασιλιά, ο **Πτολεμαίος Φιλάδελφος** με μακεδονικό ένδυμα – καυσία, χλαμύδα και κρεπίδες – και η **Κλεοπάτρα Σελήνη**. Κηρύχθηκε πως από δω και στο εξής η Κλεοπάτρα θα ονομαζόταν **"Βασίλισσα των Βασιλέων"** και ο γιος της, ο Καισαρίων, ως νόμιμος διάδοχος του Ιουλίου Καίσαρα, θα ονομαζόταν **"Βασιλεύς των Βασιλέων"**. Ο Αλέξανδρος Ήλιος ονομάστηκε "Μέγας Βασιλεύς" της Αρμενίας και όλων των ανατολικών επαρχιών των εδαφών του **Μεγάλου Αλεξάνδρου** που θα κατακτούνταν στο μέλλον μέχρι την **Ινδία**, ο Πτολεμαίος Φιλάδελφος βασιλιάς της Συρίας και της Μικράς Ασίας και η μικρή Κλεοπάτρα Σελήνη, βασίλισσα της Κυρηναϊκής [...]

Δομή

Το ποίημα έχει διμερή δομή

I. α. στ. 1-7, β. στ. 8-19

- α. στ. 1-7: Η συγκέντρωση των Αλεξανδρινών στο Γυμνάσιο για την τελετή των «δωρεών»
- β. στ. 8-19: Η ανακήρυξη των παιδιών ως βασιλέων – Η περιγραφή της αμφίσεψς του Καισαρίωνα

II. α. στ. 20-21, β. στ. 22-34

- α. στ. 20-21: Η συναίσθηση της εξαπάτησης
- β. στ. 22-34: Η συμμετοχή του πλήθους στον εορτασμό, παρά τη συναίσθηση της κενότητας του πολιτικού λόγου

Σκέψεις, Ιδέες, Ερμηνεία

Το ποίημα Αλεξανδρινοί Βασιλείς, με το οποίο ο Καβάφης αναδεικνύει τη ματαιότητα της φιλοδοξίας, αναφέρεται στην τελετή των «δωρεών» που διοργάνωσε το 34 π.Χ. η Κλεοπάτρα με τον Αντώνιο για να μοιράσουν στα παιδιά της Κλεοπάτρας, και στην ίδια, τα εδάφη που είχε κατακτήσει ο Μέγας Αλέξανδρος και τα οποία σχεδίαζαν, **χωρίς να το έχουν ακόμη καταφέρει**, να τα κατακτήσουν εκ νέου ο Αντώνιος με την Κλεοπάτρα.

Η τελετή των δωρεών πραγματοποιήθηκε μετά τη νικηφόρα εκστρατεία του Αντωνίου στην Αρμενία. Ο Αντώνιος, που είχε πιάσει αιχμάλωτο το βασιλιά της Αρμενίας, αντί να τελέσει το θρίαμβό του στη Ρώμη όπως προέβλεπε η ρωμαϊκή παράδοση, προτίμησε να παρουσιάσει το πολεμικό του λάφυρο στην Αλεξάνδρεια, φέρνοντας σε οριακό σημείο τις σχέσεις του με τη Σύγκλητο και τον Οκταβιανό. Βέβαια, ο Καβάφης δεν παρουσιάζει το γεγονός αυτό από την οπτική του Αντωνίου, τον οποίο ούτως ή άλλως δεν τον αναφέρει καν στο ποίημα αυτό. **Ο Καβάφης επιλέγει να ελέγξει την τελετή των δωρεών από την πλευρά της Κλεοπάτρας, θέλοντας να τονίσει τη δική της στάση και τη δική της συνεισφορά σε μια ψεύτικη τελετή που πραγματοποιήθηκε μόνο και μόνο για τη δημιουργία εντυπώσεων.** Ο ποιητής χρησιμοποιεί εδώ την ιστορία της Κλεοπάτρας για να τονίσει την αρνητική πλευρά της πολιτικής, με τη βασίλισσα της Αιγύπτου να αποτελεί το παράδειγμα του **ηγέτη που βάζει τις δικές του επιδιώξεις και φιλοδοξίες πάνω από το καλό της πατρίδας και των πολιτών του.** Η Κλεοπάτρα σε μια προσπάθεια να ενισχύσει το κύρος της και να δημιουργήσει εντυπώσεις στους αντιπάλους της προχωρά σε μια **ανούσια τελετή**, μοιράζοντας στα παιδιά της **εδάφη που δεν της ανήκουν.** Η προσπάθειά της βέβαια δεν έπεισε τους κατοίκους της Αλεξάνδρειας, αλλά αυτό δεν της δημιούργησε κάποιο πρόβλημα καθώς **η Αλεξάνδρεια είναι μια πολυπολιτισμική πολιτεία, της οποίας οι πολίτες δεν έχουν κοινή συνείδηση εθνικής ταυτότητας και δεν μπαίνουν στη διαδικασία μιας κοινής αντίδρασης, αντιθέτως παρατηρούν αδιάφορα όσα γίνονται στην πόλη τους** αφήνοντας ελεύθερη την Κλεοπάτρα να κάνει ό,τι θέλει.

Παράλληλα, στο ποίημα αυτό ο Καβάφης βρίσκει την ευκαιρία να εστιάσει την προσοχή του στον **Καισαρίωνα, ο οποίος κέντριζε ιδιαίτερα το ενδιαφέρον του ποιητή, κυρίως εξαιτίας της τραγικής του μοίρας.** Όταν ο Καισαρίων αναγορεύτηκε Βασιλέας των Βασιλέων ήταν 14 ετών και μόλις τέσσερα χρόνια μετά θα δολοφονηθεί από τους άνδρες του Οκταβιανού, ο οποίος δε θέλει να αφήσει ζωντανό τον γιο (όπως ισχυριζόταν η Κλεοπάτρα τουλάχιστον) του Ιούλιου Καίσαρα.

Στο ποίημα *Αλεξανδρινοί Βασιλείς* ο Καβάφης βρίσκει επιπλέον την ευκαιρία να δώσει μια τελευταία όμορφη εικόνα της Αλεξάνδρειας, προτού πέσει στα χέρια των Ρωμαίων και φτάσει το τέλος μιας σημαντικής περιόδου για την αγαπημένη πόλη του ποιητή.

Υφος

Η **α' στροφή** του ποιήματος χαρακτηρίζεται από μια έντονη **πεζολογική διάθεση** καθώς ο στόχος αυτής της στροφής είναι **να τοποθετήσει το ποίημα στον χώρο και τον χρόνο του**. Πρόκειται για το μοίρασμα του βασιλείου στα παιδιά της Κλεοπάτρας.

Η **πεζολογική διάθεση συνεχίζεται** στους τέσσερις πρώτους στίχους της **β' στροφής** καθώς ο ποιητής μας πληροφορεί για τα κύρια πρόσωπα του ποιήματος: τα παιδιά της Κλεοπάτρας. Οι **επόμενοι στίχοι** γίνονται εξαντλητικά **περιγραφικοί μέχρι το τέλος της στροφής**. Οκτώ συνολικά στίχοι αφιερώνονται στον Καισαρίωνα, την τραγικότερη ίσως μορφή του ποιήματος. Ο ποιητής **θα περιγράψει διεξοδικά** την ενδυμασία του Καισαρίωνα, τέτοια που ταιριάζει σε ένα «βασιλιά των βασιλέων». Αυτή η έντονη περιγραφή και η **εμμονή στο πρόσωπο του νεαρού** θα κάνει πιο **έντονη την αντίθεση** ανάμεσα σε αυτό που βιώνει ο ήρωας σε αυτή τη χρονική στιγμή και αυτό που θα ακολουθήσει, όταν η Αλεξάνδρεια αλωθεί από τους Ρωμαίους.

Στην **γ' στροφή** συνυπάρχουν η **λυρική διάθεση** και ο **σαρκασμός**, ιδιαίτερα στους δύο τελευταίους στίχους. Η λυρική διάθεση στοιχειοθετείται κυρίως από τη **χρήση πολλών επιθέτων**: ο ουρανός γαλάζιο ανοιχτό, η μέρα ζεστή και ποιητική, η πολυτέλεια έκτακτη. Με αυτό τον τρόπο τονίζεται ιδιαίτερα η **συγκινησιακή ατμόσφαιρα** μέσα στην οποία λαμβάνει χώρα αυτή η «παράσταση». Οι θεατές παρασυρμένοι από το κλίμα της ημέρας γίνονται έτσι **ένας θίασος που χειροκροτεί**, αν και **υποψιάζεται** τη φενάκη¹ που υπάρχει πίσω από τα γεγονότα της σκηνής. Αυτή τη φενάκη αναζητούν να αποκαλύψουν οι δύο τελευταίοι στίχοι του ποιήματος

Σιρωνεία

ΤΙΤΛΟΣ	χρήση πληθυντικού, σε συνάρτηση με την απόδοση περιοχών που δεν ελέγχονται από τον Αντώνιο και την Κλεοπάτρα
Στ. 8-11	οι πολλαπλοί βασιλικοί τίτλοι
Στ. 19	υπερβολή: «βασιλέα των βασιλέων»
Στ. 21-27	συσσώρευση επιθέτων (φαινομενική μεγαλοπρέπεια)
Στ. 32-34	ωραίο θέαμα ≠ κούφια λόγια / αυτές οι βασιλείες

¹ φενάκη, η *θηλυκό*: (μεταφορικά) το ψέμα που λέγεται για εξαπάτηση, η παραπλάνηση, η εσκεμμένη απάχη

Τραγικά πρόσωπα όλοι τους, δεν αντιλαμβάνονται ή κάνουν πως δεν αντιλαμβάνονται την καταστροφή που έρχεται. Τα παιδιά της Κλεοπάτρας είναι οι κεντρικοί ήρωες μιας παράστασης που μέλλει να εξελιχθεί σε τραγωδία. Τραγικά πρόσωπα, **ανάξια πάσχοντες**, οι μικροί γιοι της Κλεοπάτρας βρίσκονται στο κέντρο ενός θεάματος που σε καμιά περίπτωση **δεν σχεδίασαν και δεν επιδίωξαν οι ίδιοι**. Ο αναγνώστης μόνο **οδύνη** μπορεί να αισθανθεί για αυτά.

Διάχυτη στο ποίημα είναι και η **τραγική ειρωνεία**. Τα πρόσωπα, **ιδιαίτερα τα παιδιά** χαίρονται **ανυποψίαστα τις τιμές που τους αποδίδονται**, οι Αλεξανδρινοί χαίρονται την **όμορφη μέρα** και το **θέαμα που έστησαν οι ηγεμόνες τους** μπροστά στα μάτια τους. Οι αναγνώστες όμως γνωρίζουν ότι **το τέλος είναι κοντά και είναι αναπόφευκτο**.

Θεατρικότητα

ΣΚΗΝΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ	Αλεξανδρινό Γυμνάσιο: θριαμβικό κατόρθωμα της τέχνης
ΣΚΗΝΙΚΟΣ ΧΡΟΝΟΣ / ΦΩΤΙΣΜΟΣ	Μέρα ζεστή και ποιητική (ακαθόριστη διάρκεια)
ΔΡΩΝΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ	ΠΡΟΣΚΗΝΙΟ: Αλεξανδρινοί (πλήθος), στρατιώτες, Αλέξανδρος, Πτολεμαίος, Καισαρίων ΠΑΡΑΣΚΗΝΙΟ: Αντώνιος, Κλεοπάτρα
ΕΝΔΥΜΑΤΟΛΟΓΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ (Γ. Π. Σαββίδης: 1983, 7-53)	ΡΗΤΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ: Καισαρίων: μετάξι τριανταφυλλί, ανθοδέσμη από υακίνθους, ζώνη, ποδήματα, κορδέλες, μαργαριτάρια ΥΠΑΙΝΙΓΜΟΣ: Των αυλικών η πολυτέλεια έκτακτη (στ. 24)
ΕΚΦΟΡΑ ΠΟΙΗΤΙΚΗΣ ΑΦΗΓΗΣΗΣ	Από έναν αποστασιοποιημένο ομιλητή - παρατηρητή Το ποιητικό «εγώ» απόν: (τριτοπρόσωπη εκφορά ρημάτων)

Το ποίημα θα μπορούσε να παρομοιαστεί με **σκηνή αρχαίου δράματος**. Πράγματι, **το στάδιο** της Αλεξάνδρειας όπου έλαβε χώρα το γεγονός **είναι η σκηνή** του δράματος και οι **Αλεξανδρινοί, τα παιδιά και ο Αντώνιος με την Κλεοπάτρα είναι οι πρωταγωνιστές** αυτού του δράματος.

Ο Καισαρίων

Ο ποιητής αφιερώνει **οκτώ συνολικά στίχους στον Καισαρίωνα**, τον «βασιλέα των βασιλέων» **αναδεικνύοντας με αυτό τον τρόπο το παιδί σαν το κεντρικό πρόσωπο του ποιήματος**. Το πρόσωπο αλλά και **η μοίρα του Καισαρίωνα φαίνεται ότι συγκίνησαν ιδιαίτερα τον ποιητή**, αφού αυτό δεν είναι το μόνο ποίημα που αφιερώνει στον Καισαρίωνα. Επιπλέον, τονίζοντας ιδιαίτερα την πολυτέλεια στην ενδυμασία του μικρού πρωταγωνιστή και τη χλιδή της θέσης στην οποία βρίσκεται, **καθίσταται πολύ μεγαλύτερη η αντίθεση με τη μοίρα που τον περιμένει** μεγεθύνοντας και τα συναισθήματα των αναγνωστών.

Η δογοτεχνική μετάπλαση της ιστορικής ύλης

Ο ποιητής δίνει **ιδιαίτερη έμφαση στα παιδιά** (αφού ο Αντώνιος και η Κλεοπάτρα «κινούνται πίσω στα παρασκήνια»), τα οποία «αφανίζονται θλιβερά πίσω από την κούφια μεγαλοπρέπεια» (Σόνια Ιλίνσκαγια, Κ. Π. Καβάφης. Οι δρόμοι προς το ρεαλισμό του 20ού αιώνα, Αθήνα, Κέδρος, 1983, 182).

Η **βασιλική ενδυμασία** του Καισαρίωνα (που δεν περιγράφεται στον Βίο Αντωνίου) αποτελεί «**θεατρικό κοστούμι**» που λειτουργεί ως **μέσο για τη δημιουργία της θεατρικής ψευδαίσθησης** (Εφρ. Κωσταρά: 2014, 251)

Το πλήθος στο οποίο δίνει έμφαση ο Κ.Π. Καβάφης: διαδραματίζει **ρόλο θεατή αλλά και αρχαίου χορού** που **κρίνει τα τεκταινόμενα, γνωρίζοντας την αλήθεια που κρύβεται πίσω από το ψεύτικο θέαμα**. (ό.π., 464) (πρβλ. την άποψη του Γ.Π. Σαββίδη, ότι ο ποιητής «δίνει πρωτεύοντα ρόλο στον όχλο των Αλεξανδρινών, οι οποίοι ουσιαστικά αποτελούν τη ραχοκοκαλιά του ποιήματος») (Γ.Π. Σαββίδης: 1977, 190)

Η μετάπλαση της ιστορικής ύλης από τον ποιητή γίνεται κατά τρόπο που προσδίδει στο ποίημα **εγγενή θεατρικότητα**.

Η σχέση ποιότητος και εξουσίας

Σε κειμενικό επίπεδο στο «Αλεξανδρινοί βασιλείς»

- **Ο πολιτικός λόγος ως μέσο εξαπάτησης του λαού:** επανάληψη του ρ. είπαν 4 φορές / «ήσαν λόγια αυτά και θεατρικά», «Κούφια λόγια αυτές οι βασιλείες»

Επομένως: **διάσταση** ανάμεσα στα **λόγια** και στην **αλήθεια**, ανάμεσα στο **φαίνεσθαι** και στο **είναι**.

- **Στάση λαού:** Υποκριτική άγνοια: «Ένοιωθαν που ήσαν λόγια αυτά και θεατρικά...» / «Μόλο που βέβαια ήξευραν τι άξιζαν αυτά / τι κούφια λόγια ήσαν αυτές οι βασιλείες».

Σε εξωκειμενικό επίπεδο

- Ο πολιτικός λόγος, ενίοτε, ως μέσο απόκρυψης της αλήθειας και γενικότερα προπαγάνδας.

«Θα μπορούσαμε, δηλαδή συνοπτικά να πούμε ότι η γλώσσα της εξουσίας είναι γλώσσα φθοράς και διαφθοράς και όχι γλώσσα επικοινωνίας, αφού διασαλεύεται αυθαίρετα η σχέση συμβόλων και συμβολιζομένων, σημαινόντων και σημαιομένων, καθώς τα σημεία φορτίζονται με τα αντίθετά τους σημασιολογικά φορτία».

Βλ. Έκθεση-Έκφραση Γ' Λυκείου, σ. 222.

Διαχρονικότητα

Το ποίημα, όπως και πολλά άλλα ποιήματα του Καβάφη, αν και αναφέρεται σε μια συγκεκριμένη εποχή, είναι όμως **ιδιαίτερα φορτισμένο με νοήματα που απασχολούν τον σύγχρονο άνθρωπο**. Οι άνθρωποι αναδεικνύονται **έρμαιοι της ματαιοδοξίας**, όπως στην προκειμένη περίπτωση τα παιδιά που γίνονται πρωταγωνιστές μιας παράστασης καλά σχεδιασμένης. Ο αναγνώστης δεν μπορεί, αναλογιζόμενος την καταστροφή που έρχεται, παρά να σκεφτεί πάνω στη **ματαιότητα των ανθρώπινων πραγμάτων**. Από την άλλη, ένα **ενδιαφέρον ζήτημα είναι η ταύτιση των μαζών με τις φιλοδοξίες των ηγετών**. Οι Αλεξανδρινοί γίνονται έρμαιοι των φιλοδοξιών του Αντώνιου και της Κλεοπάτρας, **χωρίς να στοχαστούν περισσότερο για το τι είναι σωστό για την πόλη και τι όχι**. Θυμίζουν **άβουλο πλήθος** που εξελίσσεται σε **όχλο** που **ικανοποιείται και τιθασεύεται με θεάματα**.

Αυτά είναι **ζητήματα που απασχολούν τον άνθρωπο σε όλες τις εποχές**, πολύ περισσότερο όμως σήμερα που γενικά υπάρχει μια κοινωνία των πολιτών, που κρίνει, επικρίνει την εξουσία και εν μέρει αποφασίζει.

Σύγκριση ποιήματος με την πηγή από την οποία προέρχεται

Στο ποίημα Αλεξανδρινοί Βασιλείς σε αντίθεση με τον Βίον Αντωνίου:

- Δεν γίνεται καμία αναφορά στον Αντώνιο.
- Αποσιωπούνται οι τίτλοι της Κλεοπάτρας και η συμβασιλεία της με τον Καισαρίωνα
- Παραλείπεται το σκηνικό του αργυρού βήματος και των χρυσών θρόνων και των κοστούμιών του Αλέξανδρου και του Πτολεμαίου
- Προστίθεται η παραστατική περιγραφή του κοστούμιού του Καισαρίωνα
- Προστίθεται η ελλειπτική περιγραφή του χώρου και των «κομπάρσων»
- Αποδίδεται πρωταγωνιστικός ρόλος «στον όχλο των Αλεξανδρινών»
- Δίνεται έμφαση στα παιδιά της Κλεοπάτρας και ιδιαίτερα στον Καισαρίωνα, που είναι ο μόνος στον οποίο αποδίδεται ο τίτλος του «Βασιλέα των Βασιλέων».

ΔΙΑΚΕΙΜΕΝΙΚΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ...

Συνεξέταση του ποιήματος Αλεξανδρινοί Βασιλείς
με το ποίημα Περιμένοντας τους Βαρβάρους του Κ. Π. Καβάφη

Το ποίημα

Περιμένοντας τους Βαρβάρους

— Τι περιμένουμε στην αγορά συναθροισμένοι;

Είναι οι βάρβαροι να φθάσουν σήμερα.

— Γιατί μέσα στην Σύγκλητο μια τέτοια απραξία;
Τι κάθοντ' οι Συγκλητικοί και δεν νομοθετούνε;

Γιατί οι βάρβαροι θα φθάσουν σήμερα.
Τι νόμους πια θα κάμουν οι Συγκλητικοί;
Οι βάρβαροι σαν έλθουν θα νομοθετήσουν.

— Γιατί ο αυτοκράτωρ μας τόσο πρωί σηκώθη,
και κάθεται στις πόλεως την πιο μεγάλη πύλη
στον θρόνο επάνω, επίσημος, φορώντας την κορώνα;

Γιατί οι βάρβαροι θα φθάσουν σήμερα.
Κι ο αυτοκράτωρ περιμένει να δεχθεί
τον αρχηγό τους. Μάλιστα ετοίμασε
για να τον δώσει μια περγαμνή. Εκεί
τον έγραψε τίτλους πολλούς κι ονόματα.

— Γιατί οι δυο μας ύπατοι κ' οι πραίτορες εβγήκαν
σήμερα με τες κόκκινες, τες κεντημένες τόγες·
γιατί βραχιόλια φόρεσαν με τόσους αμεθύστους,
και δαχτυλίδια με λαμπρά, γυαλιστερά σμαράγδια·

γιατί να πιάσουν σήμερα πολύτιμα μπιστούνια
μ' ασήμια και μαλάματα έκτακτα σκαλιγμένα;

Γιατί οι βάρβαροι θα φθάσουν σήμερα·
και τέτοια πράγματα θαμπώνουν τους βαρβάρους.

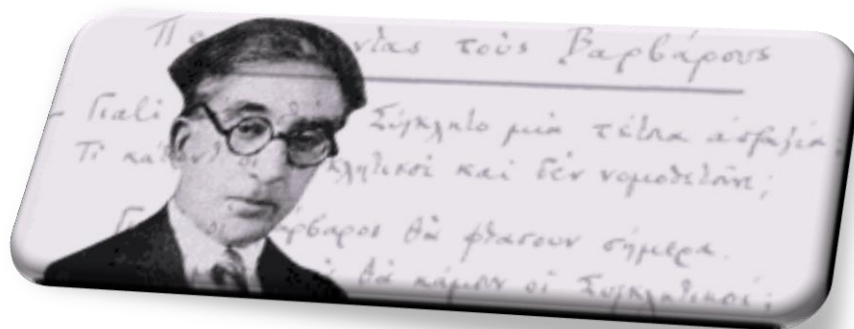
— Γιατί κ' οι άξιοι ρήτορες δεν έρχονται σαν πάντα
να βγάλουνε τους λόγους τους, να πούνε τα δικά τους;

Γιατί οι βάρβαροι θα φθάσουν σήμερα·
κι αυτοί βαρυνούντ' ευφράδειες και δημηγορίες.

— Γιατί ν' αρχίσει μονομιάς αυτή η ανησυχία
κ' η σύγχυσις. (Τα πρόσωπα τι σοβαρά που εγίναν).
Γιατί αδειάζουν γρήγορα οι δρόμοι κ' η πλατέες,
κι όλοι γυρνούν στα σπίτια τους πολύ συλλογισμένοι;

Γιατί ενύχτωσε κ' οι βάρβαροι δεν ήλθαν.
Και μερικοί έφθασαν απ' τα σύνορα,
και είπανε πως βάρβαροι πια δεν υπάρχουν.

Και τώρα τι θα γένουμε χωρίς βαρβάρους.
Οι άνθρωποι αυτοί ήσαν μια κάποια λύσις.

Είδος

ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΟΙ ΒΑΣΙΛΕΙΣ	ΠΕΡΙΜΕΝΟΝΤΑΣ ΤΟΥΣ ΒΑΡΒΑΡΟΥΣ
Ιστοριογενές Στους «Αλεξανδρινούς βασιλείς» η ιστορική ύλη του ποιήματος είναι ένα πραγματικό ιστορικό γεγονός, στο «Περιμένοντας τους βαρβάρους» η πρώτη ύλη αντλείται από επιμέρους ιστορικά στοιχεία, τα οποία όμως λειτουργούν συμβολικά, στο πλαίσιο μιας αναπτυγμένης αλληγορίας.	<u>Ψευδοϊστορικό</u> «Πρόκειται για τα συμβολικά/φιλοσοφικά ιστορικά ποιήματα, αυτά δηλαδή στα οποία η ιστορία δίνει μόνο τα στοιχεία μιας παραβολής, το ιστορικό δηλαδή υλικό χρησιμοποιείται παραβολικά ή αν θέλετε μεταφορικά». ή <u>Ιστορικοφανές</u> «Τα ιστορικοφανή ποιήματα αναφέρονται σε πλαστά ιστορικά πρόσωπα και υποκρίνονται το ύφος της ανάπλασης ιστορικού περιστατικού». «Το ιστορικό πλαίσιο είναι αυθεντικό, αλλά τα πρόσωπα που εμπλέκονται, κινούνται και δρουν μέσα σ' αυτό είναι φανταστικά». Από τους περισσότερους μελετητές αποδεκτή η κατάταξη του ποιήματος στα ψευδοϊστορικά ποιήματα

Θεματική περιοχή

ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΟΙ ΒΑΣΙΛΕΙΣ	ΠΕΡΙΜΕΝΟΝΤΑΣ ΤΟΥΣ ΒΑΡΒΑΡΟΥΣ
Ιστορική θεματική περιοχή	Ιστορική και Φιλοσοφική - Ηθική - Διδακτική θεματική περιοχή «Ποίημα ιστορικό-ηθολογικό με παραβολικό, μεταφορικό χαρακτήρα» «Ψευδοϊστορικός εσωτερικός διάλογος» Κοινώς αποδεκτός είναι ο παραβολικός / αλληγορικός χαρακτήρας του ποιήματος, ανεξάρτητα από τη θεματική περιοχή στην οποία εντάσσεται αυτό. «Ο καβαφικός κόσμος είναι ενιαίος [...]. Ένα ποίημα, με το να είναι στην εξωτερική του μορφή 'ιστορικό', δεν σημαίνει πως δεν είναι 'φιλοσοφικό' ή 'αισθησιακό' και το αντίστροφο».

Πηγές

ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΟΙ ΒΑΣΙΛΕΙΣ	ΠΕΡΙΜΕΝΟΝΤΑΣ ΤΟΥΣ ΒΑΡΒΑΡΟΥΣ
Πηγή: Πλούταρχος, <i>Βίος Αντωνίου</i>, 54. Το ποίημα αναφέρεται σε ιστορικό γεγονός του 34 π.Χ., «την περιώνυμη τελετή των 'δωρεών' που σκηνοθέτησαν ο Αντώνιος και η Κλεοπάτρα, στο αποκορύφωμα της ισχύος τους, για να μοιράσουν ονομαστικά στην ίδια την Κλεοπάτρα και στα παιδιά της όλες τις χώρες που κάποτε εξουσίαζε ο Μεγαλέξανδρος [...]	Διάφορες πιθανολογούμενες πηγές - Γίββων, <i>Παρακμή και πτώση της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας</i> (1776-1788) - Κλέων Ραγκαβής, <i>Ιουλιανός ο Παραβάτης</i> (1877) - Πλούταρχος, <i>Βίος Καμίλλου</i>

Αφηγηματική δομή

ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΟΙ ΒΑΣΙΛΕΙΣ	ΠΕΡΙΜΕΝΟΝΤΑΣ ΤΟΥΣ ΒΑΡΒΑΡΟΥΣ
Διμερής δομή Α' Μέρος α. στ. 1-7, β. στ. 8-19 <u>α. στ. 1-7</u>: Η συγκέντρωση των Αλεξανδρινών στο Γυμνάσιο για την τελετή των «δωρεών». <u>β. στ. 8-19</u>: Η ανακήρυξη των παιδιών ως βασιλέων-Η περιγραφή της αμφίεσης του Καισαρίωνα. Β' Μέρος α. στ. 20-21, β. στ. 22-34 <u>α. στ. 20-21</u>: Η συναίσθηση της εξαπάτησης. <u>β. στ. 22-34</u>: Η συμμετοχή του πλήθους στον εορτασμό, παρά τη συναίσθηση της κενότητας του πολιτικού λόγου.	Διμερές σχήμα Α' Μέρος (στ. 1-27): (ενότητες Α'-Ε') Η πρωινή συνάθροιση του λαού στην αγορά. Η αναμονή για την έλευση των βαρβάρων και η ελπίδα για την αλλαγή που θα επιφέρουν. Β' Μέρος (στ. 28-36): (ενότητες ΣΤ'-Ζ') Η αποχώρηση του λαού από την αγορά, το βράδυ. Απογοήτευση, σύγχυση, ανησυχία λόγω της μη έλευσης των βαρβάρων. Συνειδητοποίηση του αδιεξόδου.

Θεατρικότητα

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΘΕΑΤΡΙΚΟΤΗΤΑΣ	ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΟΙ ΒΑΣΙΛΕΙΣ	ΠΕΡΙΜΕΝΟΝΤΑΣ ΤΟΥΣ ΒΑΡΒΑΡΟΥΣ
ΣΚΗΝΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ	Αλεξανδρινό Γυμνάσιο: θριαμβικό κατόρθωμα της τέχνης	Αγορά / Σύγκλητος / η πιο μεγάλη πύλη της πόλης / δρόμοι, πλατέες
ΣΚΗΝΙΚΟΣ ΧΡΟΝΟΣ / ΦΩΤΙΣΜΟΣ	μέρα ζεστή και ποιητική (ακαθόριστη διάρκεια)	Μία μέρα: «Τόσο πρωί» / «Γιατί ενύχτωσε...» (καθορισμένη διάρκεια)
ΔΡΩΝΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ	ΠΡΟΣΚΗΝΙΟ: Αλεξανδρινοί (πλήθος), στρατιώτες Αλέξανδρος, Πτολεμαίος, Καισαρίων ΠΑΡΑΣΚΗΝΙΟ: Αντώνιος, Κλεοπάτρα	Α. πλήθος λαού, αυτοκράτωρ, συγκλητικοί, ύπατοι, πραίτορες Β. ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΑ, ΑΛΛΑ ΑΠΟΝΤΑ: βάρβαροι, αρχηγός βαρβάρων, ρήτορες
ΕΝΔΥΜΑΤΟΛΟΓΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ	ΡΗΤΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ: Καισαρίων: μετάξι τριανταφυλλί, ανθοδέσμη από υακίνθους, ζώνη, ποδήματα, κορδέλες, μαργαριτάρια ΥΠΑΙΝΙΓΜΟΣ: Των αυλικών η πολυτέλεια έκτακτη	Αυτοκράτωρ: κορώνα Ύπατοι και πραίτορες: κόκκινες, κεντημένες τόγες, βραχιόλια με αμειψύστους, δαχτυλίδια, πολύτιμα μπαστούνια [...] έκτακτα σκαλιγμένα

Ποιητική αφήγηση

ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΟΙ ΒΑΣΙΛΕΙΣ	ΠΕΡΙΜΕΝΟΝΤΑΣ ΤΟΥΣ ΒΑΡΒΑΡΟΥΣ
Από έναν αποστασιοποιημένο ομιλητή-παρατηρητή. Το ποιητικό «εγώ» απόν: τριτοπρόσωπη εκφορά ρημάτων	Έξι ερωταποκρίσεις ΕΚΔΟΧΕΣ (ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ): • Εσωτερικός διάλογος • Θεατρικός διάλογος δύο προσώπων

Ειρωνεία

ΣΤΙΧΟΙ	ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΟΙ ΒΑΣΙΛΕΙΣ	ΠΕΡΙΜΕΝΟΝΤΑΣ ΤΟΥΣ ΒΑΡΒΑΡΟΥΣ	ΣΤΙΧΟΙ
ΤΙΤΛΟΣ	χρήση πληθυντικού, σε συνάρτηση με την απόδοση περιοχών που δεν ελέγχονται από τον Αντώνιο και την Κλεοπάτρα	Η αναμονή της έλευσης των βαρβάρων ως λυτρωτών	ΤΙΤΛΟΣ
8-11	οι πολλαπλοί βασιλικοί τίτλοι (χρήση ανακόλουθου σχήματος)	πολυτελής ενδυμασία του αυτοκράτορα και των αξιωματούχων ≠ παρακμή	10, 16-21
19	υπερβολή: «Βασιλέα των Βασιλέων»	«τίτλοι πολλοί και ονόματα»: απόδοση πολλών τίτλων χωρίς αντίκρισμα	13-15
21-27	συσσώρευση επιθέτων φαινομενική μεγαλοπρέπεια	ευφράδεις και δημηγορίες ρητόρων / «λόγοι», «δικά τους»	26-27
32-34	ωραίο θέαμα ≠ κούφια λόγια / αυτές οι βασιλείες	«οι βάρβαροι μια κάποια λύσις»	36

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΕΙΡΩΝΕΙΑΣ ΣΤΑ ΔΥΟ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Και στα δύο ποιήματα εντοπίζουμε:

α) **Τη λεκτική ειρωνεία:** τα λεγόμενα αντίθετα από τα νοούμενα.

- «Αλεξανδρινοί βασιλείς»: «λαμπρή παράταξι των στρατιωτών», «βασιλέα των βασιλέων», «των αυλικών η πολυτέλεια έκτακτη», «αυτές οι βασιλείες»
- «Περιμένοντας τους βαρβάρους»: «τίτλους πολλούς και ονόματα», «τέτοια πράγματα θαμπώνουν τους βαρβάρους», «άξιοι ρήτορες... τους λόγους τους, τα δικά τους»

β) **Τη δραματική ειρωνεία [καταστάσεων]:** η ιδέα που έχουν οι ήρωες για την πραγματικότητα είναι μια τραγική αυταπάτη: φαίνεσθαι ≠ είναι.

- «Αλεξανδρινοί βασιλείς»: η αντίθεση ανάμεσα στη «θεαματική παράσταση και στην ιστορική φενάκη» και η υποκριτική άγνοια των Αλεξανδρινών για την πραγματική κατάσταση του βασιλείου.
- «Περιμένοντας τους βαρβάρους»: Η αναμονή των βαρβάρων ως λυτρωτών και η «τελετουργική πολυτέλεια» σε αντίθεση με τα συμπτώματα σήψης του κρατικού μηχανισμού, την τέλεια ανεπάρκειά του.

Η σχέση πολίτη και εξουσίας

ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΟΙ ΒΑΣΙΛΕΙΣ	ΠΕΡΙΜΕΝΟΝΤΑΣ ΤΟΥΣ ΒΑΡΒΑΡΟΥΣ
<u>ΣΕ ΚΕΙΜΕΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ</u> Ο πολιτικός λόγος ως μέσο εξαπάτησης του λαού: επανάληψη του ρ. είπαν 4 φορές / «ήσαν λόγια αυτά και θεατρικά», «Κούφια λόγια αυτές οι βασιλείες» Επομένως: διάσταση ανάμεσα στα λόγια και στην αλήθεια, ανάμεσα στο φαίνεσθαι και στο είναι. Στάση λαού: Υποκριτική άγνοια: «Ενοιωθαν που ήσαν λόγια αυτά και θεατρικά...» / «Μόλο που βέβαια ήξευραν τι άξιζαν αυτά / τι κούφια λόγια ήσανε αυτές οι βασιλείες». <u>ΣΕ ΕΞΩΚΕΙΜΕΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ</u> Ο πολιτικός λόγος, ενίοτε, ως μέσο απόκρυψης της αλήθειας και γενικότερα προπαγάνδας. «Θα μπορούσαμε, δηλαδή συνοπτικά να πούμε ότι η γλώσσα της εξουσίας είναι γλώσσα φθοράς και διαφθοράς και όχι γλώσσα επικοινωνίας, αφού διασαλεύεται αυθαίρετα η σχέση συμβόλων και συμβολιζομένων, σημαινόντων και σημαινομένων, καθώς τα σημεία φορτίζονται με τα αντίθετά τους σημασιολογικά φορτία». Βλ. Έκθεση-Εκφραση Γ' Λυκείου, σ. 222.	<u>ΣΕ ΚΕΙΜΕΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ</u> ΠΛΗΘΟΣ Αρχικά: Στάση παθητικής αναμονής και ελπίδας Στο τέλος: Ανησυχία, σύγχυση, προβληματισμός ΕΞΟΥΣΙΑ Απραξία, αναμονή, πολυτελής αμφίεση που αποκρύπτει την κενότητα, κενός / παραπλανητικός πολιτικός λόγος ΒΑΡΒΑΡΟΙ Ταύτιση με την υπέρβαση του συλλογικού αδιεξόδου που εν τέλει δεν επισυμβαίνει. <u>ΣΕ ΕΞΩΚΕΙΜΕΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ</u> Ομόλογη κατάσταση • Κρίση σε πολλαπλά επίπεδα του συλλογικού βίου • Πολίτες: Πώς την αντιμετωπίζουν; • Πολιτική εξουσία: Εμπνέει τους πολίτες σε εγρήγορση και συμμετοχή ή σε παθητική αναμονή; • Ο πολιτικός λόγος γλώσσα επικοινωνίας ή απόκρυψης της αλήθειας; • Αναμονή εξωγενών λύσεων για υπέρβαση του αδιεξόδου ή όχι;

Σε κείμενό σας 200 λέξεων να αναδείξετε την αξία του ενεργού πολίτη αλλά και τους ανασταλτικούς παράγοντες τους οποίους συνεχώς αντιμετωπίζει στην προσπάθειά του να βρίσκεται σε αγωνιστική εγρήγορση.